

a l'elocució de Sagarra, les altres dues parts del poema, l'*Inferno* i el *Purgatorio*, admetien, en línies generals, un acoblament natural amb els dots iustintius del nostre poeta. Ell ha sabut conjugar sàviament les concordances i els desacords: heus aquí el seu secret i el seu èxit.

En aquesta conjugació, en efecte, arrela el mèrit del poeta català, que s'ha sabut ajustar a l'art, a la dicció i als sistemes rítmic i rimic de l'original amb una fidelitat sorprenent, sense velar ni adulterar cap aspecte important de la seva personalitat o de la personalitat poètica que encarna. D'on, quan per raons externes es veu forçat a apartar-se, la qual cosa s'esdevé poques vegades, de la locució del model, el nou vers o la nova expressió són d'encuny típicament sagarrià o estrictament dantesc. Citem-ne només, a l'atzar, tres exemples: *Inf.*, XIV, 8-9: *una gran landa | che dal suo letto ogni pianta remove* = «una gran planura, | on, d'herba, no se'n veia ni un sol brí»; *Purg.*, XI, 125-126: *cotal moneta rende | a sodisfar chi è di là troppo oso* = «que amb tal moneda paga | el qui ha viscut allà amb un rei al cor»; *Par.*, XVII, 68-69: *si ch'a te fia bello | avverti fatta parte per te stesso* = «i veuràs que t'és més bell | anar tot sol que mal acompanyat». Si hom afegeix a aquestes solucions hàbils o enginyoses, pròpies de tota versió, les dificultats inherents a un text del segle XIII i a un pensament tan sovint obert a la discussió, el lector d'avui es veurà constret a admirar la fortuna amb què Sagarra ha salvat la llunyania cronològica i mental amb una llengua i una sintaxi sempre vives, espontànies i sòlides.

Aquesta edició catalana de la *Commedia* dona el text original a peu de pàgina, en dues columnes i en lletra més petita, la qual cosa permet de comparar fàcilment la traducció amb el pensament dantesc. L'obra no porta pròleg i no precisa de quin text crític el nostre poeta s'ha servit per a la seva traducció; és un oblit que cal lamentar. Creiem que correspon al que va establir Vandelli per a la Societá Dantesca Italiana. Cadascun dels cants va acompanyat d'un comentari global de Sagarra, en el qual se sintetitza, d'una manera clara i eficaç, l'enorme exegesi que el poema ha inspirat als dantistes. El comentari és extret principalment del de Scartazzini, completat i posat al dia per Vandelli. Només qui conegui, bé que sigui en la seva part mínima, aquesta exegesi podrà determinar l'esforç d'assimilació i de reconstrucció d'aquestes glosses, que cal llegir íntegrament per a capir el difícil desenvolupament de la *Commedia*.

Els tres volums, presentats irreprotxablement en tots els aspectes tipogràfics, han estat revisats per Joan B. Solervicens.

Miquel Dolç

FRANCESCO PETRARCA: *Sonets, cançons i madrigals*. Traducció per OSVALD CARDONA. Barcelona, Editorial Alpha, 1955. 364 pàgs. + 1 lám. («Clàssics de tots els temps».)

Sota aquest títol, Osvald Cardona ha arplegat un ample conjunt de composicions bàsiques de Francesco Petrarca, regit per un criteri d'unitat orgànica. Creiem que ha reeixit en la difícil comesa que suposa una versió poètica, als nostres dies, d'una obra tan cenyida, coherent i harmònica com és el *Canzoniere*. Obligat, per exigències externes, a prescindir d'una part de l'obra, el traductor ha optat per excloure'n aquella que per l'excés del con-

ceptisme o per la combinació afeixugada dels vocables i dels sentits es fa gairebé intraduable; d'altres vegades ha suprimit peces que reincideixen en temes abundantment glossats o aquelles que, subjectes a circumstàncies polítiques, s'allunyen del temari amorós de l'obra.

En el pròleg, tot i la brevetat de les seves deu pàgines, Cardona aconsegueix que cap de les qüestions de més relleu que plantegen la vida i l'obra de Petrarca no es vegi privada de discussió o d'allusió. Aquest és l'únic procediment per a introduir-se en la lectura del poeta i humanista. La disquisició sobre les característiques de l'amor que Petrarca, punt d'unió entre la poesia dels trobadors, el *dolce stil nuovo* i l'aurora del Renaixement, sentia envers Laura palesa una tenaç pregonesa de reflexió i d'anàlisi. Bon observador, Cardona assenyala com amb Petrarca queda inaugurat dins la lírica universal el sentiment del paisatge, d'aire amorós i malenconiós, l'arrel del qual potser caldria cercar dins Virgili. És particularment curiosa l'exposició de les teories existents sobre la identificació de Laura, un nom, potser gratuït i convencional, que implica al capdavant una simple idealització de la bellesa i de la virtut femenines. D'altres apartats, succints, però substanciosos, es refereixen a les influències de Petrarca en la posteritat i a la tònica peculiar de la seva poesia i de la seva versificació.

Tocant a la traducció, Cardona ha procurat d'assolir la perfecció i la sòbria tècnica del vers original; evidentment, com ell mateix confessa, sense el motlle de la forma i sense la tasca exigent de la versificació, el *Canzoniere* perdria una bona part del seu encís. No rarament, endut pel seu propi impuls, ha introduït canvis de rimes dins els dos quartets dels sonets; d'altres vegades, fidel sempre a la claredat del vers, ha sacrificat la identitat d'algun detall o l'exacta equivalència d'un mot, quan ho han imposat la fluïdesa de l'expressió o la complexa interpretació de l'original: d'on la veritable bellesa i l'elegància que reflecteix sempre el text de Cardona, el novell i personal alè de vida que sap infondre a la seva obra, des que sotmet a la seva pròpia mesura de delicadesa i de cultura la sensibilitat i l'estil del primer llibre de poesia amorosa de sentit modern.

Joan B. Solervicens ha revisat la traducció amb la seva habitual competència.

A més del text original, col·locat a peu de pàgina, la traducció va acompanyada de notes, indispensables per al lector modern. Sovint aquestes notes aclaridores han estat espigolades de la moderna edició de M. Lepore (Milà 1943), dins la qual foren recollides les interpretacions de Leopardi i d'Albertini, les més extenses, així com les d'altres importants petrarquistes. Les composicions van encapçalades per epígrafs que corresponen als de l'edició d'Ezio Chiorboli, publicada dins la col·lecció «Scrittori d'Italia» (Bari 1930); els textos en segueixen el mateix ordre, que és el del manuscrit núm. 3195 de la Biblioteca Vaticana. Al peu de l'original hom indica la numeració que pertany a cada peça en la dita edició; així hom pot comprovar fàcilment la quantitat de composicions omeses dins el present recull. Tots aquests punts posen de manifest la cura que Osvald Cardona ha posat en el seu treball des d'un doble punt de vista, l'erudit i el poètic.

Miquel Dolç